

УДК 657:336.717:347

JEL Classification Code G21, K15, M41

*Н. Л. Гресь,
к. п. н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», м. Дніпро
К. К. Недоступ,
магістрант,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків
А. О. Клеймьонова,
студентка, Державний вищий навчальний заклад
«Національний гірничий університет», м. Дніпро*

ОБЛІКОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДКРИТТЯ КАРТКОВОГО ПОТОЧНОГО РАХУНКА ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ ДЛЯ ВЛАСНИХ ПОТРЕБ

*N. L. Gres,
PhD (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Audit,
State Higher Educational Institution «National Mining University», Dnipro
K. K. Nedostup,
master, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv
A. O. Kleimonova,
student, State Higher Educational Institution «National Mining University», Dnipro*

ACCOUNTING AND LEGAL ASPECTS OF OPENING A CARD CURRENT ACCOUNT TO INDIVIDUALS FOR THEIR OWN NEEDS

У статті узагальнено існуючу банківську практику з відкриття поточних рахунків фізичним особам для їх власних потреб. На основі контент-аналізу змісту нормативно-правових актів виконано обліково-правове обґрунтування цієї процедури. Проаналізовано результати наукових досліджень сфери банківських послуг. Здійснено групування статистичних даних, що характеризують розвиток ринку платіжних карток. Розглянуто застосування банками договору приєднання до комплексного банківського обслуговування, під час відкриття поточних рахунків фізичним особам, які не є суб'єктами підприємницької діяльності, та отримання ними особистої платіжної картки. Порушено питання нав'язування клієнтам банківських послуг. Встановлено, що приєднання клієнта до запропонованого банком договору може бути тільки в цілому. Обґрунтовано доцільність розробки банком декількох варіантів цього документу, одним з яких може бути договір про відкриття поточного рахунка з використанням електронного платіжного засобу (платіжної картки).

The article summarizes the current banking practices of opening of current accounts to individuals for their own needs. Legal substantiation of legal acts was performed on the basis of content analysis of this procedure. The results of scientific researches of the sphere of banking services were analyzed. Grouping of statistical data, which characterize the development of the payment card market were executed. The bank's application of interconnection agreement to join the comprehensive banking service during opening current accounts to individuals who are not business entities and receiving their personal payment cards were considered. The issue of imposing banking services to clients was reviewed. It was found that the procedure of client joining to a bank-proposed contract can only be in general. The expediency of presentation of several variants of this document was substantiated. One of which may be an agreement to open a current account using an electronic payment instrument (payment card).

Ключові слова: банк-емітент, банківські послуги, договір приєднання, поточний рахунок, особиста платіжна картка.

Keywords: issuing bank, banking services, interconnection agreement, current account, personal payment card.

Постановка проблеми. Розвиток платіжних систем супроводжується впровадженням нових платіжних інструментів й сучасних технологій платежів. Важливим інструментом фінансової інфраструктури стали електронні гроші. Вже майже нормою вважається виплата заробітної плати, стипендій, пенсій, грошової допомоги переважно шляхом їх перерахування на поточні рахунки одержувачів в уповноважених банківських установах. Сьогодні майже кожен українець (фізична особа, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності) має особисту платіжну картку й застосовує її «як засіб для: безготівкової оплати за товари (послуги), у тому числі в системах електронної торгівлі (комерції); перерахування коштів із своїх картрахунків на інші власні рахунки та на рахунки інших осіб; одержання готівки в касах банків, інших фінансових установ, торговців і через банкомати» [1, п. 3.5]. Відкриваючи поточний рахунок фізичній особі для власних потреб, банки нав'язують своєму клієнту додаткові умови й супутні послуги. Безумовно такі банківські інновації («професійні інтелектуальні досягнення» [2, с. 65]) в галузі обслуговування своїх клієнтів сприяють зростанню їх прибутків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання поширення банківських послуг та їх ефективності входять до кола наукових інтересів учених. Зокрема, перспективи розвитку інтегрованих банківських послуг, їх специфіку й актуальну роль в умовах подальшої інтеграції України до світових банківських процесів та посилення конкуренції в банківському секторі економіки України з'ясували Брітченко І. Г., Момот О. М. [3]. Вплив постійного оновлення та розширення набору банківських послуг на сталість ринкових позицій банку в конкуренції у довгостроковій перспективі доводила Базадзе К.М. [4, с. 318–324]. Над створенням моделі залишків на поточних рахунках клієнтів банку, які описують їх динаміку протягом певного періоду часу працювали Реутов О.А., Романенко В.Д., [5, с. 378–398]. Практичні рекомендації для розробки нових і модифікації існуючих банківських послуг розробляли Білошапка В. та Данилюк Є. [2, с. 57–66]. На необхідність розробки ефективної системи заходів з регулювання фінансової системи звертала увагу Крилова О.В. [6, с. 153]. Моделі розвитку проектів карткового обслуговування клієнтів банку пропонували Рязанцев В. М., Колесникова Е. В., Негри А. А. [7, с. 101–104].

Проблема нав'язування банками фізичним особам, які звернулися до них для відкриття поточного рахунка, додаткових послуг та платних операцій відома Регулятору¹ [8], Міністерству юстиції України [9]. Їй приділяється увага на сторінках професійних бухгалтерських видань [10]. Нею переймаються правозахисні організації [11].

Метою статті є обліково-правове обґрунтування процедури відкриття фізичною особою, яка не є суб'єктами господарювання, поточного рахунка та отримання нею особистої платіжної картки.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети використано контент-аналіз змісту нормативно-правових актів, що регламентують предмет дослідження; здійснено групування статистичних даних, які характеризують розвиток ринку платіжних карток; узагальнено існуючу банківську практику з відкриття поточних рахунків фізичним особам для їх власних потреб.

Виклад основного матеріалу. У табл. 1 представлено результати розвитку ринку платіжних карток в Україні, оприлюднені НБУ [12]. Їх аналіз показав, що за останні роки кількість банків-членів карткових платіжних систем скоротилася майже вдвічі [100-(82·100:142=42,3%]. За станом на 01.10.2017 р. в обігу знаходилося 60 192 тис. шт. платіжних карток, з яких більше половини є особистими й активними [100-(33588·100:60192=55,8%]. Упродовж усього періоду, що аналізується (01.01.2013–01.10.2017) близько половини

¹ Національному банку України.

усіх емітованих банком платіжних карток, термін дії яких не закінчився, не використовуються їх держателями (гр. 4 та 5 табл.). Регулятор не оприлюднює (гр. 6 та 7 табл.) даних про емітовані платіжні карти, з використанням яких можуть здійснюватися платіжні операції за дебетово-кредитною платіжною схемою. Цілком логічним є те, що клієнти банку отримують платіжні картки для того, щоб застосовувати їх як електронний платіжний засіб. Тому, можна припустити, що певна частина з них, яка залишається не активною упродовж терміну їх дії, є свідченням нав'язування уповноваженими банками своїм клієнтам певних банківських послуг.

Відомо, що Національний банк України [13, ст. 7] встановлює для банків правила проведення банківських операцій (п. 4), регулює діяльність платіжних систем та систем розрахунків в Україні, визначає порядок і форми платежів (п. 6), напроми розвитку сучасних електронних банківських технологій, створює та забезпечує безперервне, надійне та ефективне функціонування, розвиток платіжних та облікових систем, контролює створення платіжних інструментів, систем автоматизації банківської діяльності та засобів захисту банківської інформації (п. 7); веде офіційний реєстр ідентифікаційних номерів емітентів платіжних карток внутрішньодержавних платіжних систем (п. 8); ліцензування банківської діяльності (п. 9) та виконує інші функції.

Таблиця 1.
Види платіжних карток, які емітовані українськими банками, та кількість їх держателів

Дані за станом на:	Банки-члени карткових платіжних систем (шт.)	Держателі платіжних карток (тис. осіб)	Платіжні картки (в обігу) ¹ (тис. шт.)	Платіжні картки (активні) (тис. шт.) ²				
				всього	у тому числі			
					за платіжною схемою		за типами держателів	
					з дебетовою функцією	з кредитною функцією	корпоративні	особисті
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.01.2013	142	44 339	69 826	33 106	25 029	8 077	353	32 753
01.01.2014	143	49 719	69 726	35 622	26 828	8 793	390	35 232
01.01.2015	128	51 649	70 551	33 042	25 491	7 551	356	32 686
01.01.2016	98	43 058	59 307	30 838	24 794	6 044	390	30 448
01.01.2017	87	41 746	57 633	32 389	29 398	2 991	467	31 922
01.04.2017	85	42 131	58 089	31 984	25 010	6 974	448	31 536
01.07.2017	87	40 631	56 857	32 651	25 306	7 345	489	32 161
01.10.2017	82	42 252	60 192	34 077	26 793	7 285	489	33 588

Примітки. 1. Зазначається загальна кількість емітованих банком платіжних карток, термін дії яких не закінчився.

2. Зазначається загальна кількість емітованих банком платіжних карток, за якими була здійснена хоча б одна видаткова операція за останні три місяці.

Джерело: узагальнено авторами на підставі [12]

НБУ назвав нормативно-правові акти (табл. 2), які регулюють функціонування рахунків клієнтів банків (поз. 1–3, 5–7) [14], загальний порядок проведення переказу коштів у межах України (поз. 5, 9) [15], загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів (поз. 3–5, 8) [15].

Таблиця 2.

Правові засади функціонування поточних рахунків фізичних осіб-клієнтів банків

Нормативно-правовий акт	Питання, що регулюються
1. Цивільний кодекс України [16]	Визначає взаємовідносини між банком та клієнтом при відкритті банківського рахунку (гл. 72)
2. Господарський кодекс України [17]	Визначає особливості правового регулювання фінансової діяльності, в тому числі – банківської (параграф 1 гл. 35)
3. Закон України «Про Національний банк України» [13]	Визначає, що Національний банк України встановлює для банків правила проведення банківських операцій (ст. 7)
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [18]	Загальні засади здійснення розрахункових операцій (ст. 51), відносини банку з клієнтами (ст. 55)
5. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [19]	Визначає коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також орган (Національний банк України), який встановлює порядок відкриття банками рахунків та їх режими (ст. 6); види рахунків, що можуть відкриватися банками (ст. 7), порядок застосування платіжних інструментів (ст. 13), у т. ч. й електронних платіжних засобів (ст. 14)
6. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [20]	Зобов'язує банки як суб'єктів первинного фінансового моніторингу(ст. 5), здійснювати (ст. 6) ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених законом; встановлює порядок ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів (ст. 9)
7. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [21]	Регулює правовідносини, що виникають під час відкриття банками поточних ... рахунків у національній та іноземних валютах ... фізичним особам ...
8. Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням [1]	Загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів
9. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [22]	Встановлює загальні правила, види і стандарти розрахунків клієнтів банків та банків у грошовій одиниці України на території України, що здійснюються за участю банків

Джерело: узагальнено авторами на підставі [1;13–22]

Відповідно до чинного законодавства [19, п. 6.2; 21, п. 1.3; 23, п. 10] «клієнти мають право відкривати рахунки в будь-яких банках України відповідно до власного вибору»². Але Міністерство фінансів України дещо обмежило цей вибір для працівників суб'єктів господарювання, які повністю або частково фінансуються з державного бюджету, та осіб, які отримують будь-яку державну грошову допомогу чи стипендію.

Для отримання статусу уповноваженого банку України, через який може здійснюватись виплата заробітної плати працівникам бюджетних установ та державної соціальної допомоги, банк повинен взяти участь у відкритому конкурсі, що проводить Міністерство фінансів України [24]. Відповідно до п. 1 «е» розд. III Порядку № 1086 [24] участь у цьому конкурсі «можуть брати банки, що здійснюють емісію платіжних карток, однією з обов'язковою яких є багатомітентна платіжна система, платіжною організацією якої є резидент». У зв'язку з цим, НБУ надав [25] перелік таких банків, до якого увійшли ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ АБ «Укргазбанк», ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «Діамантбанк», АТ «Реґіон-Банк», ПАТ «Райффайзен банк Аваль», ПАТ «ПОЛКОМБАНК», ПАТ «Комерційний банк «ГЛОБУС», АТ «НК Банк», ПАТ «Полтава – банк», АБ «ЕКСПРЕС-БАНК».

Правовідносини, що виникають під час відкриття банками поточних рахунків клієнтів, регулюються Цивільним кодексом України (ЦКУ) [16] та Інструкцією про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [21].

Офіційне визначення поняття «картковий рахунок» наразі не існує у чинному законодавстві. До того, як набрало чинності Положення № 223 [1] цей економічний термін тлумачився як «поточний рахунок, на

² Крім випадків, якщо банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими правилами [21, п. 1.3].

якому обліковуються операції за платіжними картками, а також інші операції», визначені Положенням № 137³ [26, п. 1.5]. Карткові рахунки належать до поточних рахунків [21, п. 1.8]. Отже, укладання договору банківського рахунку під час відкриття банком картрахунку клієнту є обов'язковим [8; 21, п. 1.8].

Правовідносини, що виникають у зв'язку з емісією спеціальних платіжних засобів, зокрема платіжних карток, здійсненням операцій з їх застосуванням, а також із проведенням розрахунків за цими операціями в межах України, регулюються Положенням № 223 [1] та іншими нормативно-правовими актами.

Особиста платіжна картка є власністю банку-емітента і надається клієнту-фізичній особі, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності, відповідно до умов договору, укладеного з ним згідно із законодавством України та правилами платіжної системи [1, п. 2.2–2.4]. Вона є електронним платіжним засобом у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [1, п. 1.4; 19, п. 1.27]. Отже, це платіжний інструмент, який надає його держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні йому кошти та ініціювати їх переказ [19, п. 1.14].

Залежно від умов, за якими здійснюються розрахунки за операціями з використанням платіжних карток, можуть застосовуватися дебетова, дебетово-кредитна та кредитна платіжні схеми [1, п. 3.2].

Чинне законодавство зобов'язує, банк, під час відкриття клієнту карткового поточного рахунку, укласти з ним два договори:

- 1) договір банківського рахунку [21, п. 1.8];
- 2) договір про надання та використання платіжної картки [1, пп. 2.3–2.4].

Існує практика укладання сторонами й одного договору, який включає умови, що визначають порядок відкриття картрахунку та порядок надання й використання платіжної картки.

Окрім того, що фізична особа може самостійно звернутися до банку й відкрити у ньому картковий поточний рахунок для власних потреб. На користь свого працівника поточний рахунок може [21, п. 6.7] відкрити роботодавець (суб'єкт господарювання) для здійснення деяких видів виплат (заробітної плати, дивідендів, стипендій, пенсій, соціальної допомоги, повернення надлишково сплачених сум, інших виплат). У цьому випадку банк укладає:

- з юридичною особою – договір про відкриття поточних рахунків на користь фізичних осіб;
- з фізичними особами, на користь яких юридична особа відкриває поточні рахунки, – договір банківського рахунку та договір про надання та використання платіжної картки під час їх особистого звернення до банку та пред'явлення ними документів, що дають йому змогу ідентифікувати та верифікувати клієнта.

Не зайвим буде тут нагадати, що за законом [27, ст. 24] «виплата заробітної плати здійснюється за місцем роботи». Тому, ті роботодавці, які проводять її виплату через установи банків, зобов'язані не тільки ознайомити працівника з порядком виплати йому заробітної плати⁴ але й отримати на це його особисту письмову згоду. Сьогодні ми можемо спостерігати дещо іншу ситуацію коли вони навпаки вимагають від працівника написати заяву на виплату їм заробітної плати із каси підприємства. Одержувачі пенсії чи/та будь-якої грошової допомоги, спочатку самостійно вибирають уповноважений банк та відкривають у ньому поточний рахунок з використанням електронного платіжного засобу [23, п. 5–6]. Потім звертаються особисто за місцем свого фактичного проживання до органу Пенсійного фонду чи органу соціального захисту населення із заявою про виплату пенсії або грошової допомоги, встановленої форми [23, п. 10].

Вступаючи у договірні відносини, сторони, банк (юридична особа) та його клієнт-фізична особа стають учасниками цивільних відносин. Отже, правочини між ними повинні вчинятися виключно у письмовій формі [16, п. 2 ч. 1 ст. 208]. Таку ж вимогу знаходимо й у нормативно-правових актах НБУ [1, п. 2.4; 21, п. 1.9]. Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо [16, ст. 207; 21, п. 1.9]: його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у т.ч. електронних), якими обмінялися сторони; воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку; він підписаний його стороною (сторонами) у встановленому законом порядку. Договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов цього договору [16, ст. 638].

Останнім часом банки для оформлення правовідносин зі своїми клієнтами стали використовувати договори приєднання – вид договору, який з'явився у цивільному законодавстві України на початку 2003 р. Банк розробляє, затверджує постановою свого правління Договір комплексного банківського обслуговування фізичних осіб (далі – договір) [27]. Шляхом оприлюднення⁵ цього документу на своєму офіційному сайті в мережі Інтернет оголошує публічну пропозицію укладання договору (оферти) шляхом приєднання до неї клієнтів [16, ст. 641, 634; 21, п. 1.9]. Цей договір є змішаним у розумінні ч. 2 ст. 628 ЦКУ та містить в собі елементи таких договорів: 1) договору банківського рахунку; 2) договору банківського вкладу (депозиту); 3)

³ Втрата чинності 19.07.2010 р.

⁴ Під час укладання з працівником трудового договору.

⁵ Цей договір (оферта) повинен бути також розміщений у загальнодоступному для клієнта місці в банку [21, п. 1.9].

кредитного договору. В рамках зазначеного договору клієнту можуть бути надані наступні послуги: відкриття та обслуговування карткових рахунків, випуск карток; послуга користування Системою ДБО⁶, СМС-банкінг; відкриття та обслуговування депозитного рахунку на умовах обраного клієнтом вкладу; надання кредиту (відкриття відновлюваної кредитної лінії); інші послуги.

Акцептування пропозиції банку (приєднання до договору) фізичними особами, які не є підприємцями, здійснюється шляхом подання ними до банку:

1) належним чином оформленої та підписаної заяви про приєднання до договору комплексного банківського обслуговування (у двох примірниках), за формою, запропонованою банком;

2) документів [21, п. 6], які дозволяють банку провести їх ідентифікацію і верифікацію.

Завчасно ознайомитися зі змістом такої заяви майбутній клієнт не має можливості тому, що, як правило, її зразок не міститься у додатках до вказаного договору й не розміщений окремо на офіційному сайті банку.

Приєднання до договору відбувається на умовах, викладених в ньому. Клієнт не може запропонувати банку свої умови договору [28, с. 3]. При цьому банк не роз'яснює [28, с. 4–13] своєму клієнту значення ключового терміну «комплексне банківське обслуговування», офіційне тлумачення якого відсутнє у чинному законодавстві. Підписавши заяву про приєднання, клієнт беззастережно підтверджує, що на момент укладення договору він ознайомився з повним його текстом⁷, повністю зрозумів його зміст, погоджується з усіма його умовами, а також отримав один його примірник.

Зауважимо, що текст договору комплексного банківського обслуговування фізичних осіб (з додатками), який аналізується у статті, займає 80 машинописних сторінок. Не кожна людина, особливо люди похилого віку, в змозі усвідомлено сприйняти такий обсяг специфічної інформації. Результати опитування свідчать про те, що багато хто з клієнтів банку насправді цей договір ніколи не тільки не читав, але й не бачив.

Під час збору фактографічної інформації про відкриття банками фізичним особам поточних рахунків для власних потреб було встановлено, що один з провідних державних українських банків, відкривши своєму клієнту картрахунок рахунок, йому надав:

1) примірник заяви на приєднання до договору комплексного банківського обслуговування фізичних осіб та відкриття поточного рахунку з використанням електронного платіжного засобу (платіжної картки), з підписами клієнта, представника банку та відтиском печатки філії банку;

2) примірник договору добровільного страхування майна, укладеного клієнтом банку із певною страховою компанією;

3) квитанцію про перерахування страховику 15,00 грн.

Зміст врученого клієнту договору страхування підлягає окремій правовій оцінці. Зауважимо тільки наступне: клієнт (страхувальник) не був проінформований уповноваженим працівником банку не тільки про предмет цього договору, але й про оформлення ним цієї операції. Вже вдома, уважно прочитавши всі папери, отримані в банку, у власника картрахунку виникло декілька припущень щодо застрахованого ним у банку майна. Звернувшись згодом на гарячу лінію страховика було з'ясовано, що предметом договору є житло страхувальника⁸. Цей договір не підписано страховиком, а на підпис страхувальника банк навіть поставив відтиск печатки каси своєї філії.

Повна назва та зміст заяви про приєднання, що розглядається, сприяє цілком законному нав'язуванню клієнту послуги СМС-інформування та «мобільних заощаджень». Тут діє принцип «підписав – означає погодився в цілому». Якщо, в момент здійснення правочину, працівник банку не роз'яснив (замовчав) клієнту окремі положення заяви про приєднання, останній підписує її не прочитавши й отримує послуги банку, за якими він до нього не звертався.

Зважаючи на те, що відносини банку з клієнтами є договірними (регулюються відповідно до умов укладеного ними договору), фізичні особи, приєднуючись (підписуючи) договір комплексного банківського обслуговування, повинні обов'язково звертати свою увагу на запропоновані банком супутні послуги та на механізм їх дії.

Висновки. Закон [18, ст. 55] зобов'язує банківські установи докладати максимальних зусиль для уникнення конфлікту інтересів працівників банку і клієнтів, а також конфлікту інтересів клієнтів банку. Чине законодавство забороняє банкам вимагати від клієнта придбання будь-яких товарів чи послуг від банку або від спорідненої чи пов'язаної особи банку, як обов'язкову умову надання банківських послуг [18, ст. 55]; спонукання його до придбання непотрібних йому послуг [29, ст. 19], укладання договорів добровільного страхування у конкретного страховика [30, ст. 6].

Попереднє, конкретне й зрозуміле для будь-якого клієнта, формулювання умов договору у певній стандартизованій формі, значно спрощує і полегшує процедуру його укладення.

Приєднання клієнта до запропонованого банком договору може бути тільки в цілому [16, ч. 1 ст. 634]. Банку доцільно розробити декілька варіантів цього документу, враховуючи попит своїх клієнтів. Одним з таких варіантів може бути договір про відкриття поточного рахунку з використанням електронного платіжного засобу

⁶ Система дистанційного банківського обслуговування.

⁷ У тому числі й з додатками до нього та тарифами.

⁸ У нашому випадку це ліжко-місце у кімнаті в гуртожитку навчального закладу.

(платіжної картки). У разі, якщо банк запропонує декілька договорів для приєднання, клієнт буде мати право вибрати саме той варіант договору, до якого він приєднується в цілому.

Література.

1. Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням: Постанова Правління Національного банку України від 30.04.2010 р. № 223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0474-10>
2. Білошапка, В. Підвищення ефективності функціонування банків України на основі використання інноваційних банківських технологій та розробки нових банківських послуг і продуктів [Текст] / В. Білошапка, С. Данилюк // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 3/4. – С. 57–66.
3. Момот, О. М., Брітченко, І. Г. Інтегровані банківські послуги та конкурентоспроможність банківської системи: Монографія [Текст] / Укоопспілка; ПУСКУ / І. Г. Брітченко (наук. ред.). – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 315 с.
4. Базадзе, К. М. Якість послуг і банківського обслуговування у системі управління конкурентоспроможністю банків [Текст] / К. М. Базадзе // Бізнес-інформ. – 2013. – № 5. – С. 318–324.
5. Романенко, В. Д. Моделювання та оптимальне управління залишками на поточних рахунках клієнтів банку [Текст] / В. Д. Романенко, О. А. Реутов // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. – 2011. – Вип. 16. – С. 378-398.
6. Krylova, O. V. Financialization and economic crisis [Текст] / O. V. Krylova // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. – № 1(57). – С. 146–155.
7. Рязанцев, В. М. Модель розвитку проектів карточного обслуговування клієнтів банків [Текст] / В. М. Рязанцев, Е. В. Колесникова, А. А. Негри // Управління проектами. – 2013. – № 2. – С. 101–104.
8. Інформація про процедуру відкриття рахунків // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=0BEE055A2AB9284A82215E170DC119C7?art_id=84548&showTitle=true
9. До питання про виплату заробітної плати та соціальних виплат через платіжні картки: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 17.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0017323-12>
10. Банк не має права нав'язувати додаткові умови та супутні послуги при обслуговуванні зарплатних карток // Дебет-Кредит. – № 23-1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://online.dtkk.ua/Book/49e6159e-3d55-45ea-8d90-88d9671411da/navPoint-17>
11. Нав'язування платіжних операцій під час проходження фізичної ідентифікації в Ощадбанку: явище систематичне та повсюдне // Право на захист у партнерстві з HIAS [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vpl.com.ua/uk/news/3684/>
12. Загальні показники розвитку ринку платіжних карток в Україні // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219
13. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
14. Функціонування рахунків клієнтів // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66309
15. Платіжні інструменти // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=125410
16. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/435-15
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/436-15
18. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
19. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
20. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/1702-18
21. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
22. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>

23. Порядок виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.1999 р. № 1596 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1596-99-%D0%BF>

24. Порядок проведення відкритого конкурсу з визначення уповноважених банків України, через які має здійснюватись виплата заробітної плати працівникам бюджетних установ та державної соціальної допомоги: Наказ Міністерства фінансів України від 24.09.2010 № 1086 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0877-10>

25. Перелік банків, через які може здійснюватися виплата заробітної плати працівникам бюджетних установ та державної соціальної допомоги // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=68714&cat_id=79222

26. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: Постанова Правління Національного банку України від 19.04.2005 р. № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05>

27. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

28. Договір комплексного банківського обслуговування фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/DKBO%20%D0%B7%2007.02.2018.pdf>

29. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

30. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

References.

1. National Bank of Ukraine (2010), "Regulations on the procedure for the issue of special payment facilities and the implementation of transactions with their use", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0474-10> (Accessed 15 February 2018).

2. Biloshapka, V. (2013), "Improving the efficiency of Ukrainian banks on the basis of innovative banking technologies and development of new banking services and products", *Rynok cinnnykh paperiv Ukraïny*, vol. 3/4, pp. 57–66.

3. Momot, O. M. and Britchenko, I. Gh. (2008), *Integhrovani bankivjski poslughy ta konkurentospromozhnistj bankivjskoji systemy* [Integrated banking services and the competitiveness of the banking system], RVV PUSKU, Poltava, Ukraine.

4. Bazadze, K. M. (2013), "Quality of Services and Bank Servicing in the System of Managing Competitiveness of Banks", *Biznes-inform*, vol. 5, pp. 318–324.

5. Romanenko, V. D. and Reutov, O. A. (2011), "Modeling and optimal management of balances on current accounts of bank clients", *Ekonomiko-matematychnye modeljvannja socialjno-ekonomichnykh system*, vol. 16, pp. 378–398.

6. Krylova, O. V. (2017), "Financialization and economic crisis", *Ekonomichnyj visnyk Nacionaljnogho ghirnychogho universytetu*, vol. 1(57), pp. 146–155.

7. Ryazantsev, V. M. (2013), "The model for the development of bank customer service projects", *Upravlinnja proektamy*, vol. 2, pp. 101–104.

8. The official site of National Bank of Ukraine (2018), "Information about the procedure for opening accounts", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=0BEE055A2AB9284A82215E170DC119C7?art_id=84548&showTitle=true (Accessed 15 February 2018).

9. Ministry of Justice of Ukraine (2012), "On the issue of payment of wages and social payments through payment cards", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0017323-12> (Accessed 15 February 2018).

10. Debit-Credit (2012), "The Bank has no right to impose additional conditions and related services for servicing payment cards", vol. 23-1, available at: <https://online.dtkr.ua/Book/49e6159e-3d55-45ea-8d90-88d9671411da/navPoint-17> (Accessed 15 February 2018).

11. Right to Protection in partnership with HIAS (2017), "The imposition of paid transactions during physical identification in Oshchadbank: systematic and widespread phenomenon", available at: <http://vpl.com.ua/uk/news/3684/> (Accessed 15 February 2018).

12. The official site of National Bank of Ukraine (2018), "General indicators of the development of the payment cards market in Ukraine", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219 (Accessed 15 February 2018).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (Accessed 15 February 2018).

14. The official site of National Bank of Ukraine (2018), "The functioning of the accounts of bank customers", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66313&cat_id=66309 (Accessed 15 February 2018).

15. The official site of National Bank of Ukraine (2018), "The Payment instruments", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?ar_id=125410 (Accessed 15 February 2018).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *Cyvilnyj kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]*, available at: zakon.rada.gov.ua/go/435-15 (Accessed 15 February 2018).
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Commercial Code of Ukraine]*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 15 February 2018).
18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On banks and banking ", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (Accessed 15 February 2018).
19. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Payment Systems and Money Transfers in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (Accessed 15 February 2018).
20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction of the Legalization (Laundering) of the Proceeds from Crime, Terrorist Financing and the Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction", available at: zakon.rada.gov.ua/go/1702-18 (Accessed 15 February 2018).
21. National Bank of Ukraine (2003), "Instruction on the procedure for opening, using and closing accounts in national and foreign currencies", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03> (Accessed 15 February 2018).
22. National Bank of Ukraine (2004), "Instruction on cashless settlements in Ukraine in national currency", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (Accessed 15 February 2018).
23. Cabinet of Ministers of Ukraine (1999), "The order of payment of pensions and cash aid through current accounts in banks", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1596-99-%D0%BF> (Accessed 15 February 2018).
24. Ministry of Finance of Ukraine (2010), "The procedure for conducting open tender for the determination of authorized banks of Ukraine, through which wages may be paid to employees of budget institutions and state social assistance", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0877-10> (Accessed 15 February 2018).
25. The official site of National Bank of Ukraine (2018), "The list of banks through which wages may be paid to employees of budget institutions and state social assistance", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=79222 (Accessed 15 February 2018).
26. National Bank of Ukraine (2005), "Regulations on the procedure for the issue of payment cards and the implementation of transactions with their use", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05> (Accessed 15 February 2018).
27. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine "On payment of labor", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> 18 (Accessed 15 February 2018).
28. Contract of complex banking services of individuals, available at: <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/DKBO%20%D0%B7%2007.02.2018.pdf> (Accessed 15 February 2018).
29. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On consumer rights protection", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> 18 (Accessed 15 February 2018).
30. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On insurance", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-D0%B2%D1%80> 18 (Accessed 15 February 2018).

Стаття надійшла до редакції 16.02.2018 р.